

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Տարեկան 12 . . ծր.
Վեցամսեայ 6 «

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Երկու քիւ մէկ ծրարով
Տարեկան . . . 14 ծր.

Վեցամսեայ . . . 7 «

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2. 60 Տօլար
Վեցամսեայ 1. 50 «

Կ Ա Ն Խ Ի Կ

Հրահրողընամ տողը
20 սանթիմ

Լ Ր Ա Ք Ի Ր

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն Ե Ի Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՉՈՐԵՔԱՐԹԻ ԵՒ ՇԱՐԱԹ

Հ Ա Ս Յ Է

Rédaction du journal

„Iraounk“

VARNA (Bulgarie)

Редакция

на ВѢСТНИКЪ

Иравункъ

ВАРНА

Գրութիւնք եւ չեմ
տրուիր

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Անուրանալի մի իրողութիւն է որ հէնց սկզբից, երբ յեղափոխական գաղափարը սկսու հետեղհետէ, կամայ կամաց, մարմին առնել հոյակապ ազատագրութեան զգացումներով վառ սրտերի ու մտքերի մէջ եւ գործնականապէս արտայայտուել կազմակերպական և ագիտացիական փորձերի մէջ, եւրոպական միջամտութեան պայմաններ անհրաժեշտ և անբաժան մասն կազմեց յեղափոխական պրօպագանդային, զուգընթաց և կուշտ կուշտի գնալով գլխաւոր կարեւորութիւն ունեցող մի այլ պայմանի հետ, որ է զինուած ոյժի, այլ խօսքով, ապրտամբական գործողութիւնների անհրաժեշտութիւնը:

Չնայելով որ այս վերջինը—ապտամբական պայմանը—, ըստ երևոյթին, գրեթէ առանց բացառութեան, բոլոր յեղափոխականների յեղափոխական հասկացողութեան մէջ սիրելի, նախամեծար եւ առաւելակշիռ տեղ էր գրաւում, այնուամենայնիւ շատ հասկանալի և բացատրելի պատճառներով, եւրոպական միջամտութեան տարրը տիրաբար և հրամայողաբար գործում էր նրանց մէջ այնպիսի ոյժով և սաստկութեամբ որ, առանց այդ պայմանին, անկարելի էր համարուում հայկական դատի լուծում, Հայրենիքի ազատութիւն:

Իրերի դրութիւնը ամենեւին տարբեր չէր յեղափոխական աշխարհից դուրս, սոսկական կամ ոչ—յեղափոխական, եթէ կարելի է այսպէս արտայայտուել, ժողովրդի մօտ. ստուար բազմութեամբ, զուցէ առանց բացառութեան, ընդհանուր հայութիւնը այդ միեւնոյն կարծիքը, այդ միեւնոյն հասկացողութիւնը, այդ միեւնոյն համոզումն էր բաժանում պաշտօնական յեղափոխականների հետ:

Յեղափոխական և ոչ—յեղափոխական —ամենքն էլ, առաւել կամ նուազ տարբերութեամբ, միեւնոյն հայեացքն ունէին յեղափոխական իրերի դրութեան վերայ, հայրենիքի ազատութեան պայմանները վերայ:

Ինչու էր այդպէս այն ժամանակ:

Որովհետեւ ամենքն էլ, առաւել կամ նուազ տարբերութեամբ, երեւոյթ էինք յեղափոխական գործերի վերաբերմամբ. որովհետեւ ամենքն էլ միմեանցից առաւել կամ նուազ տգէտներ էինք քաղաքական գործերի ճանաչողութեան մէջ. որովհետեւ ամենքն էլ ապրում էինք ուսման տիկական, երեւակայական աշխարհների մէջ, անկարող վերլուծելու քաղաքական իրերի դրութիւն, հասու լինելու ազգերի գոյութեան կուռի անհրաժեշտ պայմաններին, և, առանց ընդհանուր սեփական կորովի, առանց ընդհանուր սեփական խելքի և կամքի, ուզում էինք հնչուութեամբ, ուրիշների մէջքին բարձրանալով ձեռք պարզել ազատութեան ծառի պտուղին . . . Եւ մենք չարաչար սխալուած էինք ամենքն էլ, եւ մենք գտնուում էինք խաբուսիկ երազների, պատրանքների մէջ ամենքն էլ:

Եւրոպական միջամտութեան տեսութիւնը վարակիչ հիւանդութիւն էր դարձած բոլորի համար: Նրանով ներմուծուած էին բոլորի մարմինները:

Արդեօք ինչպէս կամ ո՞րքան արգարացրին հետեւորդ իրողութիւնները այդ տեսութիւնը: Իրողութիւնները գրեթէ բացարձակապէս բացասական յայտնուեցան, եթէ չլինէր ամենաթանկ գնով ձեռք բերուած մի քանի տառեր, որոնք դատապարտուած էին մեռել մնալ դիւանագիտական թղթերի վերայ, առանց կենդանութիւն ստանալու հաւանականութեան:

Այո, եւրոպական միջամտութիւնը, առանց որի անհասկերնալի էր թուում հայկական դատի լուծում, վիժեց, նա սրանիկ յայտնուեցաւ: Նա չիրականացրեց իրա վերայդ բուած հայկական յոյսերը, եւ ոչ միայն այդ կամ այդ քան, նա եւ եղաւ, այս էլ կարծում ենք անուր նալի է—պատճառ կամ գրգռ, ինչպէս ուզում էք, մի շարք անպատրաստ, անկազմակերպ, առանց երկրորդ օրուայ, ինչպէս ասում են, գործողութիւնների, որոնք իրենց մօտաւոր ու հեռավոր կործանիչ հետեւանքներով մնում են անչափելի, անկշռելի մեր ազգային այս տասըն և հինգամեայ մօտիկ անցեալի կեանքում:

Անշուշտ, մենք հեռի ենք ամեն չարիք բարեգլու այդ հիւանդութեան—եւրոպական միջամտութեան գլխին. ոչ բայց թուում է մեզ որ այդ սխալ, այդ մոլար հասկացողութիւնը, ուրիշ բազմութիւ մոլորութիւնների հետ, որոնցով լեցուած են գեւ նորագոյն ժամանակի յեղափոխականների գլուխները, փոքր չարիք, փոքր աւեր ու քանդ չը գործեց անբաղդ ազգութեան մէջ:

Պէտք է կարծել որ, իրողութիւնների բացայայտ վիկայութիւններից յետոյ, այսինքն ներանից յետոյ որ տասն և հինգամեայ յեղափոխական կեանքի շրջանում տեղի ունեցած անմուռանալի դէպքերը, ցոյց, կոտորած, ապտամբական շարժումներ, չբերին իրենց ետեւից սպասուած, ակնկալուած եւրոպական միջամտութիւնը, պէտք է կարծել որ այդ հիւանդութիւնը բժշկուած լինի հայերիս մօտ ընդհանրապէս, յեղափոխականների մօտ առաւելապէս: Ոչ բոլորովին, ի հարկէ:

Այդ կողմից, ճիշդ է, իրողութիւն է որ զնահատելի տարբերութիւն անկարելի է չտեսնել ընդհանրապէս, սակայն և այն իրողութիւն է որ եւրոպական միջամտութեան տեսութիւնը

չարունակում է տակաւին, որպէս հաստատուն գաղափար, գործել աշխատել յեղափոխական ուղեղների մէջ:

Այդպիսիներին, քանի դեռ չեն զգաստացած, տիպական խրատական և առողջարար կլինէր ներկայացնել Պ. Դէլկասէի Ֆրանսական կաբինէտի արտաքին գործերի խիստ համակրելի, այլ և հայասէր նախարարի սառն պատասխանը, որը նա արաւ Պ. Պրէսանսէին, սրա ներկայացրած հարցման առիթով վերջին Սասնոյ դէպքերի մասին, Պ. Դէլկասէն պատասխանում է ասելով որ «կառավարութիւնը (Ֆրանսական) կատարած է իւր պարտականութիւնը, իւր բոլոր պարտականութիւնը և կը շարունակէ կատարել»: (Տաւ. 10 յունիս.) Ինչ է կատարածը: Այն որ նա հրամայած է իւր վանի հիւպատոսին ներկայ գտնուել խռովութեանց վայրերում այնքան ժամանակ, որքան հարկաւոր կլինի բնակչութեան ապահովութեան համար, որ քուրդ և թուրք խաժամութի ու զօրքի կողմից չափազանցութիւններ չգործուին: Այս շաալու է և մենք անհունապէս երախտապարտ ենք նրան: Իայց Պ. Դէլկասէն մոռանում է որ մենք այդ չէ որ ուզում ենք, այլ այն որ մեր հայրենիքը ազատուի տաճկական լուծից, որ մեր ազգութիւնը, որ փճացման ճանապարհի մէջ է, տղատ և անկախ անձնաւորութիւն կազմէ այլ ազատ և անկախ ազգերի շարքերում:

Այստեղ Պ. Դէլկասէն և իրա հետ բոլոր դիւանագիտութիւնը խուլ են:

Ինչ անել ուրեմն:

Պատասխանը պարզ է և կարճ: Միանգամ ընդամիշտ խզել այդ հասկացողութեան, եւրոպական միջամտութեան, հետ, և դնել հարցը այնպէս որպէս թէ մեր ետեւում չկայ եւրոպա, չկան ուրիշ ժողովուրդներ: Միանգամ ընդամիշտ ընդունել որ միմեանց դիմաց կանգնած ենք, երես առ երես, հայերս և տաճկական պե-

տուրքի. նը մինակ, բարձրագույն մինակ և հարցը այդպէս էլ լուծել :

Եւ այդ հարցը—Հայրենիքի ազատութեան հարցը—մենք կը լուծենք ոչ ուրիշ կերպով, բայց եթէ կազմելով, կազմակերպելով, գիտութեան փորձառութեան և երաժիշտական վարժարաններ, հայկական սեփական ընդհանուր սյոյ, կարող լուրջ և նպատակաւորմար գիտադրութեան ի շնամու գէտ :

Կարող ենք անել այդ—ահա՛ բոլոր խնդիրը :

Հնայնակ Խոշորագոյն

Ո Ի Ի Թ Ե Ն Ն Ե Ր Ը

24 ՄԻԼԻՈՆՈՑ Ա.ՅԳ. ՄԸ. ՄՈՒՑՈՒԱՄ

Մարդ չհաւատար թէ Եւրոպայի մէջ այսօր գտնուի հին քաղաքակրթութիւն մը եւ մասնաւոր գրականութիւն ունեցող 28 միլիոնէ բաղկացած ժողովուրդ մը որ կատարելագոյն մոտեցում ըլլայ. սակայն սա իրողութիւն է, եւ հազիւ միայն գիտնականները աւոր գոյութիւնը գիտեն : Այդ ժողովուրդը Ռուսիէն կոչուող ազգէն է որ սխալմամբ «փոքր ռուսիացիներ» կանուանուին : Այս ազգի մեծագոյն մասը չորս 24 միլիոնը կ'անցնի, (ըստ 1890 ի պաշտօնական թուահամարի) կը բնակի հարաւային Ռուսիոյ մէջ, 3,375,576 ը, կալիցիոյ հիւսիսային մասին մէջ եւ 429,449ը Հոլանդարի, հիւսիսային կողմը : Եթէ այս ժողովուրդին պատմութիւնը այսօր մոտեցում է գիտաբար պատճառը այն է որ պաշտօնապէս իր անունը գոյութիւն չունի :

Ռուսիէնիւրո քուն հայրենիքը հաւատար Ռուսիան է որ Թ. դարէն ի վեր Ռուսիա անունը կը կրէ եւ իր բնակիչներն ալ Ռուսիէն կոչուած են : Սա անընդունելի մը չէ՝ ունեցած արդի Ռուսիոյ հետ որ քաղաքականապէս

կազմակերպուած է Ժ. Գարուն. եւ որ, Թաթարներու տիրապետութեան տակ Ժ. Գարուն կազմեց Մոսկովիան կայսրութիւնը, որուն ժողովուրդը Մոսկ կամ Մոսկով կոչուեցաւ : Մինչեւ Մեծին Պետրոս այս երկիրը «Մոսկովեան կայսրութիւն» անունը պահեց եւ իր թագաւորները «Մոսկովի Զարեհ» կոչուեցան մինչեւ որ Մեծին Պետրոս ընդունեց «Զար ամենայն Ռուսաց» տիտղոսը :

Ազգագրական եւ կրթական տեսակէտով այդ երկու ժողովուրդներու միջեւ տարբերութիւնը խիստ մեծ է : Թաթարներուն ազգացոյցութեան տակ Մոսկովայի մէջ կազմուեցաւ ինքնակալութիւն մը միապետական եւ հակառակ արեւմտեան քաղաքակրթութեան : Ամբողջ կայսրութեան մէջ միայն մէկ տպարան մը կար կրօնական գրքերու տպագրութեան յատկացած : Մինչդեռ Ռուսիայի մէջ, ընդհակառակը, կը տեսնուի հանրապետութեան մը կազմութիւն : Վարժարանները լաւ էին. Օսթրոյ, Վիեննա, Մինխ, Լաւաշեկ եւ ուրիշ տեղեր լինէին ունեցաւ, իսկ Գիէվի մէջ համալսարան մը : Վարժարաններու եւ արեւմտաւորութեան ընկերութիւններ վարժարաններու նպատակներ սահմանած են, Ռուսիէնիւրը այդ թուականներուն դաստիարակութիւնը աւելի միջոցներ ունեցան քան այսօր :

Բոլորիոյ թագաւորութեան հետ պատերազմը Ռուսիէնիւրը, ընդ իշխանութեամբ Պետրոս Եւ Մեծին Պետր, միացուց 1653 ին Մոսկովի Զարեհ. կայսրութեան հետ, որ սակայն պարտաւորուեցաւ անոնց անկախութիւնը ապահովել : Բայց այս ապահովում անկախութիւնը երբեք չը յարգուեցաւ եւ հետզհետէ քայքայուեց անոնց վրայ ծանրացան : Մեծին Պետրոս յորդանդը—մանաւանդ Մազկա, որ գինակցեցաւ Շուէտի կարողութիւնի հետ—չունեցին քանիցս ազատել իրենց հայրենիքը մոսկովեան տիրապետութիւնէն : Ի դեպ, Գաբիէլին Բ. Զարեհին ջնջեց Ռուսիէնիւրը ինքնակալութիւնը. ժողովուրդը ղեկավարելու, գերութեան նկատմամբ, եւ երկրը կցուեցաւ մոսկով կայսրութեան

«Փոքր Ռուսիա» անունին տակ : Այսպէս, միայն մէկ իշխանով մը ամբողջ ժողովուրդ մը պատմութիւնէն ջնջուեցաւ որովհետեւ այդ ժամանակէն ի վեր է, եւրոպական բանասիրութիւնը եւ գիտութիւնը այլեւս չեն ճանչնար «Ռուսիէնիւր»ը, այլ միայն «փոքրիկ ռուսիացիներ» գիտեն :

Քաղաքական ճնշումին յաջորդեց մտաւորական ճնշումը : Արդէն 1730 ին, Պետրոս Զարեհ իրաւարար մը ստորագրեց, որով կը զիջանէր հրամայել որ Գիէվի, Զէրնիվովի մէջ բացի կրօնական գործերէ ուրիշ գիւթեր չպիտի տպագրուին ուսում լեզուաւ : Բոլոր ռուս վարժարանները գոցուեցան կամ չափաւորուեցան : Այսօր ալ վարժարան մը իսկ գոյութիւն չունի հարաւային մասին մէջ—Իւրէնի մէջ— որ անուանը 24 միլիոն Ռուսիէնիւր կը բնակին : Ռուսիէնիւր տիրապետութիւնը խմբովին քրուեցաւ : Գրեթէ բոլոր գրագէտները այս բաղդին նկատուեցան—անոնց մէջ էն մեծ Ռուսիէնիւր անունը Թաթար Սէվասթոն Սիպերիա զրկուեցաւ իր քաղաքական յանցաւոր եւ հոն մահացու հրահրութեան մը նկատմամբ :

Աղէքսանդր Բ. ի թագաւորութեան առաջին տարիներուն Ռուսիէնիւրը կացութիւնը մի քիչ մեղմացած թուեցաւ, բայց 1863 էն կրկին սկսաւ հակառակ : Անոնց բոլոր ազգային ձեռնարկները խնայողն ճնշուեցան, կրկին գրագէտները եւ գիտնականները քաղաքականութեան իւրաքանչիւր քաղաքականութեան եւ ազգային գոյութեան դէմ էն անուրի հարուածը ձգտելու կայսրութեան «ազատական շրջան» թուականը կը կրէ :

Խոսքերնիս 1876 Յուլի 5 թուական եւ 3158 թիւ կրող հրապարտական համար է, որուն մէջ այսպէս ըսուած է :

Վերական կայսրը բարեհաճեցաւ հրապարակել 10 մայիս թուականով :

Ա. — Արդիւրեւ միապետութեան մէջ մեղմեցան—առանց մամուլի բարձրագոյն իշխանութեան մասնաւոր թոյլտուութեան—օտար երկրի մէջ տպուած Ռուսիէնիւր լեզուով ամեն տեսակ գրքեր :

Բ. — Արդիւրեւ է Միապետութեան մէջ, այդ լեզուով հեղինակութիւններ կամ թարգմանութիւններ տպել եւ հրատարակել, ի բաց առեալ (ա) պատմական վաւերացումներ, (բ) գեղարուեստական գործեր— պայմանով սակայն որ պատմական վաւերացումները հրատարակուին յանգրոյ ուղղաօրոյթեամբ. եւ գեղարուեստական գործերը այլամեծարար ուսական ուղղաօրոյթեան համաձայն. ասկէ զատ Ռուսիէնիւր գրքերու հրատարակումը կ'ըլլայ միայն մամուլի բարձրագոյն իշխանութեան թոյլտուութեամբ, ձեռագիրներուն քննութիւնէն ետքը :

Գ. — Արդիւրեւ են Ռուսիէնիւր լեզուով ներկայացուցուող, բանաստեղծութիւններ եւ երաժշտութեան ձայնանշաններ խօսքեր :

Մամուլի գերագոյն իշխանութեան պէս Կրիկորեկ

Ինչպէս կը տեսնուի, ապագայացուցումը կատարելով պատրաստանք մ'է այս : Անկէ ի վեր գրեթէ ամեն Ռուսիէնիւր գիրք արդիւրեւ է :

Ժամանակ ժամանակ կը թոյլատրեն վէպիներու եւ բանաստեղծութիւններու հաւաքածոյի մը հրատարակութիւնը. բայց միայն մեծ հատորներով գրեցողներն աւելի սուղ եւ աւելի դժուարաւոր են : Ռուսիէնիւր լեզուով գրական երկերը երբեք արտօնուած չեն : Բայց ամենահեթեմը զեռ չըսինք, մինչդեռ Ռուսիոյ մէջ գերմաներէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, ինքնաբերական, ֆրանսերէն, հայերէն, վրացերէն եւ հրեայերէն լրագիրներ կը հրատարակուին, մարդ չգիտէր հոն հրատարակել կամ մեղմեցնել Ռուսիէնիւր լեզուով ու եւրոպայի : Ասով կը յաւան 24 միլիոն Ռուսիէնիւրը բերանը գոցել. եւ սակայն չեն յաջողիլ զանոնք ապագայացնելու : Լեզուն կը պահպանուի, գիր կը թափն զայն : Ռուսիոյ մէջ անցած դարձածներուն լաւ ծանօթութիւն ունեցողները նշմարած են, որ եւ ոչ տեղ մը յեղափոխական շարժում մը այնքան բացիւիւ չէ որչափ հարաւային Ռուսիէնիւր Ռուսիոյ մէջ, (Իւլյան), Գիէվի, Խարազի, Բոյթա-

Վ Ե Ր Ա Ս Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

(Արտատպուած «Բանասէր» Հանդէսէ)

(Շար. Նախորդ թիւէն)

Պարսիկները հալածանքներէն հարկերուր Հայեր փախչում էին Պարսից սահմանակից իսլամութիւններէն, կորստի մասնակցով բոլոր իւրեանց կարողութիւնը ու սեպհականութիւնը :

Ջրկուած գոյով աւելնաւորական օգնութիւնները նոքա, որպէս եւիցէ, պատասպանութիւնը, ի հինուց վրաստանում բնակուած համազգիներէն մօտ, բնակութիւններ էին հաստատուած ամայի աւերակներում եւ մինչեւ ստորակ գրուած էին :

Ցրտից, սովից, մահատանջ տենդից հարկերուրով էին մեռնում, իսկ 1804—1805 թուերի ժամանակ խեղճ թշուառների քառորդ մասն էլ ջրթողեց : Բայց եւ այնպէս Հայերը բնակութիւն հաստատեցին Թիւրքի, Աղնախի, Բորչալուի եւ Լոռու գաւառները մայր տեղերում, որոնք գուրկ էին խաղաղ երկրորդը եւ աշխատասէր ձեռքերից : Պարսկերով հողագործութեամբ միաժամանակ նոյն Հայերը առաջնորդուած էին Ռուսաց գործին, մասնութիւնների եւ խողովութիւնների առաջն էին :

առնում, թշնամու բանակից տեղեկութիւններ էին բերում, պաշար էին հայթայթում եւ կարեւոր ժամանակը քաջարար կողուած էին Ռուս գործերի հետ միասին նոցա թուումը :

Ցիցիանովի եւ Գուգովիչի Գանձակի եւ Նիւնիի դէմ եղած պատերազմներում Յովհաննէս Արքեպիսկոպոսը եւ Ներսէս վարդապետը ժողովիցին հայ զինուորականները մը 1500 մարդից կազմուած եւ իւրեանք գլուխ կանգնեցան սպառազինութեանը : Հայերը շարունակ գտնուում էին յատապապ գետի մէջ. նոքա էին, որ յարձակումն արին Գանձակի վերայ եւ 1804 թուի, յունիսի 20 ի նը շահաւոր պատերազմում, երբ Ցիցիանովի ջարդեց Պարսից բանակը, նոքա մեծ կորուստ ունեցան իւրեանքիւր, կատարեւելիս եւ մինչեւ անգամ ինքը Ցիցիանովի, որ ինչպէս ասացինք շատ ատելութեամբ էր վերաբերուած դէպի Հայերը, միաժամանակ վկայում են իւրեանց որով Հայաց կատարած մեծամեծ յաղթութիւնների մասին :

Ամենից նշանաւորը այն էր, որ Ռուսները Հայերի մէջ դտան իւրեանց համար յուսալի բարեկամներ, որոյ վերայ կարելի էր վստահ լինի :

Բաղնիքը գրում էր, որ «Կախիթայի խողովարար պապստաթութիւնների ժամանակ, Հայ ազգը, որ վարստանի մարդաբնակութեան նշանաւոր մասն էր կազմում, անըզողով մնաց հաւատարմութեան մէջ եւ զսնկով իւր կարողութիւնը մինչեւ կեանքն եւս կտռեց ապստանների դէմ եւ բազմիցս իւր քաջութիւնն ու անկեղծ անձնութիւնը » :

Աղէքսանդր կայսրը բարձրագոյն հրովարտակով 15 ին սեպտեմբերի 1813 թուի պատասխանեց վերոյիշեալ յայտարարութեանը հետեւեալ խօսքերով «Վրաստանում բնակուած բոլոր իմ սիրելի եւ հաւատարիմ հպատակ Հայ ազգին . » «Հայ ժողովուրդն իւր բոլոր դասակարգերով, (ասուած է այն հրովարտակի մէջ) բաղմամբին հանդամանքներում եւ հաստատուն հաւատարմութեան ամէն զէպքերում ապացուցեց իւր անկեղծ անձնութեանը եւ դոհունակութեան զգացմունքը, եւ երբ թիթեւաւորութիւնը եւ շարանպատակ անհաւատարմութիւնը աշխատուած էին ամենաբարձր խախտել վրաստանի մէջ մեր թագաւորացրած խաղաղութիւնը, Հայերը գերազանց հանդիսացան իւրեանց օրինակելի տոկունութեամբը, եւ հաւատարմութեամբը. այն խառնաշփոթ հանգամանքների մէջ նոքա հաստատուն եւ ամուր եռանդը ցոյց տուին դէպի մեզ եւ մեր գահը, զոհելով յողուտ մեր կառավարութեան եւ հասարակաց բարօրութեան, ոչ միայն կայք եւ կառուածքները, այլ եւ իրանց կեանքը : Թո՛ղ անուրազ մնայ ապագայի յիշողութեան մէջ այս վկայութիւնը ի պատիւ եւ ի փառս նոցա » :

Բաղնիքը կարեւոր դատեց, որ բարձրագոյն բարեհաճութեան այս առանձին նշանը, պէտքէ յազգէ ազգ անշինջ մնայ Հայ ազգի սրտում իբրեւ ապացոյց անձնութեան առ Ռուսաց քաջան, մեծահոգի կերպիւր յայտնուէր ազգին : Եւ անա նոյն թիւին, նոյնպէս ընդ Հայոց բոլոր նշանաւոր իշխանները եւ պատեւելի քաղաքացիքը հրաւիրուեցան գլխաւոր հրամանատարի տունը : Բարձրագոյն

վայրի, Օտեսայի մէջ եւ ա՛յն Եոթն իսկ ի նկատի առնելով ժողովրդեան բոլորն բնաւորութիւնը, հստակ է թէ ասոր պատճառը մեծ մասամբ Ռեւոլյուցիոն էր։ Չորս վերջին տարիներս մանաւանդ ուրիշէն ազգային գաղափարատարածումը նոր թոյլ մ'առաւ։ Թէ Չերնովիճի եւ թէ Լէմպելի մէջ հիմնեցին նոր հանդէսներ, զորս գործիքի Ռուսաստան կը մտնէին, եւ որոնց նպատակն է միմիայն ազգային շարժումին նպաստել հարաւային Ռուսաստանի մէջ։

Աւստրիական Ռեւոլյուցիոն եւն որ այսօր կը ներկայացնեն ազգային մտազարգացումն ու գրականութիւնը։ Ունին շատ մը բաւական կարեւոր օրական լրագրքեր (Տիֆո, Ռեւոլյուցիոն Պուբլիկացիոն, եւ այլն) Լէմպելի մէջ խիստ երեւելի դիտութեանց Ակադեմի մը որու անօրէն կենդանի ամենամեծ գործը Տիֆոն Թրանսիլանիա է։ Հակառակ այս ամէնուն, Աւստրիոյ Ռեւոլյուցիոն վերականգնելու ջանքերը ըլլան հետեւի։ Արեւմտեան Կալիցիան որ գրեթէ ամբողջապէս Ռեւոլյուցիոնով լեցուած է, Ժէ. դարուն Լեհաստանի թագաւորութեան մասն կը կազմէր, եւ Լեհաստանի առաջին բաժանումէն ետքը 1772 թ. Աւստրիոյ տիրապետութեան տակ ինկաւ։ Սկիզբները մանաւանդ Յոփսէփ Բ. կայսեր օրով, զանազ համեմատաբար հանգիստ ձգեցին բայց 1817 էն ապրիլն այնպէս չեղաւ, Թրանսիլանիա Ա. կայսրը Կալիցիոյ թագաւորութիւնը «անբաժանելի» հրատարակեց, եւ զայն թողուց ամբողջապէս լեհական ազնուականութեան։

Այս տիրապետութիւնը 1849 թ. արեւմտեան ազատամարտութիւն մը առիթ տուաւ Ռեւոլյուցիոն համբերող ու հաւատարիմ ժողովուրդին կողմէն։ Ապստամբութիւնը զսպուեցաւ եւ ազնուականներու զօրութիւնը դեռ աւելցաւ, մանաւանդ երբ սահմանադրական պայքարները Կալիցական մեծ ինքնօրինութեան մը յանգեցան։

Ձի պէտք չէ անտեսել Շլաիսլան (ազնուականութիւնը) է որ տէրն է՝ երկրին եւ ոչ թէ լեհ ժողովուրդը։ Լեհ ընկերավարականները եւ հանրապետականները կը պայքարեն Լեհաստանը վերականգնելու իր ազգագրական անհնանկեղծ մեք։ Շլաիսլան ընդհակառակն, կողմնակից է հին Լեհաստանին որ կրկնորէր ծովէ ծով, այսինքն Պալմիրէն մինչեւ Սեւ ծովը եւ Կիլիկիոյ դէպքով, Լեհ եւ Ռեւոլյուցիոն ժողովուրդներու վրայ։ Ուրիշ խօսքերով, Շլաիսլան ազգային Պայքարին ազգամուլէն պայքարի գոյն կուտայ որպէսզի ինքը միայնակ իշխէ։

Դանի մը թիւեր պիտի ապացուցեն թէ ինչ կերպով առ Լեհ ազնուականութիւնը) գործածեց իր այս իշխանութիւնը Ռեւոլյուցիոնը ծնելու համար։

Կալիցիան ունի եօթը միլիոն բնակիչ, որոյ 3, 200, 000 ը Լեհ են 3, 000, 000 ը Ռեւոլյուցիոն, մնացեալը հըրեայ սրտք կը խօսին Գերմաներէն եւ կամ Կորճակեցաւ։ Արդ, թէեւ Լեհերը Ռեւոլյուցիոնէն շատ աւելի բազմաթիւ մը չեն, այսու ամենայնեւ կայսրութեան խորհրդարանին մէջ Կալիցիոյ յատկացած 78 աթոռներէն 8 ը միայն Ռեւոլյուցիոնը բռնած են, իսկ 70 ը Լեհ երեսփոխանները։ Կալիցիոյ տեղական խորհրդարանին մէջ կը բազմին 161 ներկայացուցիչներ, որոնց 145 ը Լեհ են եւ միայն 16 ը Ռեւոլյուցիոն։ Բայց չկարծուի թէ Դանի մը գերակշիւնը իրենց ազատ կամքովը զինարեն Լեհ ազնուականները։ Այս վերլուիչները մեծ կալուածատէրեր ըլլալով (մինչդեռ Ռեւոլյուցիոնը գործաւոր կամ փոքրիկ գրեզացիներ են) իշխանութեան գլուխը կը մասն շնորհիւ կաշառուած վարչական կազմակերպութեան մը, որ ամբողջապէս իրենց ձեռքին մէջ է։

Նմանապէս Կալիցիոյ տեղական կառավարութեան ամէն առաջնակարգ պաշտօնները ազնուականներուն կամ անոնց արքայականներուն ձեռքն են։ Այսպէս հասկնալու է նաեւ վարժարաններու մասին։

Ասկէ կը տեսնուի որ եթէ աւստրիական Սահմանադրութեան 19րդ յօդուածը Ռեւոլյուցիոնը կը պահպանէ ամբողջական ջնջումէ մը, ասոր հակառակ ժողովուրդին մտաւոր մըշակութիւնը եւ ազգային գաղափարը՝ գրեթէ անկարելի եղած է, եւ թէ աւստրիոյ պատճառաւ չէ որ այդ այնչափ անգթօրէն ծնչուած երկիրներուն կիս-Ռուս անունը տուած են։

Կալիցիոյ պէս գրեթէ բոլորովին ինքնօրէն երկրի մը Ռեւոլյուցիոնը վիճակի, ամբողջ կայսրութեան դաս մը կուտայ, ուրկէ պէտք է ան օգուտ քաղէ։ Եթէ զայն աւստրականութիւնը այսինքն երկիրներու ինքնօրնութիւնը իրենց հին պատմական անհնանկեղծ մեք, ուրիշ բանի չծառայելու եթէ ոչ փոքրամասնութիւնները ծնչելու, — նոյն իսկ եթէ այս վերլուիչները գրեթէ այնչափ զօրաւոր ըլլան որչափ մեծամասնութիւնները։ Արդարեւ Ռեւոլյուցիոնը կը պահանջէ, որ ազգային անկախութեան բարիքն ապահովէ ինքնօրնութիւնը մը ամէն ազգայնութիւններուն եւ ամէն ազգային փոքրամասնութիւններուն։

ԲԱՐԼ ԽՕՐՊԻԻՐԿԵՐ
(ԷՕՌՈՐԵԷՆ)

ԱԶԳԱՅԻՆ

Պատրիարքարանի կողմէ Տընտեսական Խորհրդոյ առեւտրական Գէորգ Էֆ. Արլանեան պատուիրակ կարգուած է Երուսաղէմի վանքին հաշիւները քննելու եւ նոր եւմտացոյցը պատրաստելու պաշտօնով։ Անոր պիտի ընկերանայ նաեւ պատրիարքարանի պաշտօնեաներէն Կարապետ Էֆ. Խաչատուրեան։

Մարտէյլի ռուսական ընդհանրապատասխանը, իր կառավարութեան անոցած մէկ հրահան-

դի համեմատ, կը մերժէ այժմ թիւքահայտակ կամ Ամերիկացի Հայերին անցագիր տուլ Կովկաս երթալու համար։ Նոյն իսկ չհաճիր ձեռք քաշել անոնց արդէն ունեցած անցագրերին վրայ։ Թիւքահայցի Հայ մը, որ ժամանակէ մի վեր Թրանսա եկած է եղեր առեւտրական գործով եւ իր ընտանիքը Ռաթում կը գտնուի, իր գործը վերջացուցած լինելով կուզէր Մարտէյլէն շոգեհաւով Բաթում վերադառնալ։ Բայց այստեղ հիւպատոսարանէն մերժած են վերադարձի համար իր անցագրերին վրայ ձեռք քաշել եւ իր բոլոր թախանձանքներին իբրեւ պատասխան խորհուրդ տուեր են իրեն որ Կովկասի կառավարչապետին դիմէ մասնաւոր թոյլտուութիւն ստանալու համար որովհետեւ իրենք անձեռնհաս են ու է փոփոխութիւն մտցունել իրենց եկած բարձրագոյն հրամանի գործադրութեան մէջ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԳ

Փափաքողաց կը հայթայթեմ բաժանորդագրութեամբ եւ կամ հատով եւրոպական այլ եւ այլ լեզուներէ, ինչպէս նաեւ հայերէն, թէ արտասահմանի եւ թէ Թուրքիոյ հանդէսներ եւ լրագիրներ Ուրիշ քաղաքներէ յանձնարարութիւններ փութով կը կատարեն։

ՀԱՄԱՐԱԶՈՒՄ Ե. ՔԻՐԻՇԵԱՆ
Ուրիշ Բրէսլավսկա վառնա

հրովարտակը դրած էր այն տեղ կերպասեայ թանկագին բարձի վերայ։ Չորս Հայ աւագ իշխաններ եւ երկու նշանաւոր քաղաքացիք վերցրին հրովարտակը եւ փառաւոր հանդիսականութիւնով յառաջ գնացին դէպի վանքի Մայր եկեղեցին։ Խուռն բազմութիւնը լցուած միբձակայ փողոցները, ուղեկցուած էր հանդիսին։ Բոլորէնք ամբողջ զինուորական եւ քաղաքական ծառայողներէ հետ անբաժան ընթանում էր։ Բարձրագոյն հրովարտակն երեւելուն պէս՝ զօրքը զինուորական պատիւ տուեց։ Մինաւ Արքեպիսկոպոսը՝ ընդ որ հոգեւորականութեան հետ զգեստաւորուած՝ վանքի դրանը խաչով, իսկ վառուղի դիմաւորեց հանդիսին։ Նա իւր ձեռքն ստաւ բարձրագոյն հրովարտակն եւ զլիսին զրած՝ շարականներով, զանազանութիւնով եւ ժողովրդի գոհացողական փառաբանութիւնով յառաջ շարժուեց դէպի եկեղեցին։ Տաճարի դրանը պեղուց հոգեւոր պետը Աստուածատուր Արքեպիսկոպոսը իւր բարձր կոչման համապատասխան ամենայն փառքով զարդարուած՝ սպասում էր Թափօրին։ Ընդունելով բարձրագոյն հրովարտակը նա ինքն եւս գրեց գլխին եւ մտաւ եկեղեցին։ Սեղանի առաջին արհիւն ծուկ չոքեց, հրովարտակը բաղմեց եւ նորա համար պատրաստած տեղը, ժամը օրհնեց եւ սկսաւ գոհացողական մաղթանքն։

«Այն ջերմ փառաբանութիւնները եւ սրտաբուրդն արտասուեցները, որ արտայայտուեցին ամեն դասակարգի հայ մարդի երեսի վրայ, զրոււմ է թախչելը, նոցա խորին եւ անկեղծ զգացմանց եւ առ-

կայսին ունեցած ջերմ գոհունակութեանց թարգմանքն էին։»

Երեկոյն հայերը մի շքեղ երեկոյթ տուին եւ հենց այդ տեղ նորիցէն 4000 մանկ չճաւորներին բաժանելու համար, որպէսզի նորա մասնակից լինին հասարակաց ուրախութեանը։ Հրովարտակը բերող սուրհանդակը 1000 մանկէլ պարգիւ ստացաւ հայ հասարակութիւնից։

Ռուսաց կայսեր մի բարեհաճ խօսքի համար Հայ ազգի զգացած այս սրտալիք ուրախութիւնը պարզապէս է, թէ Ինչպէս մեծ վառքով ճգնուած էին նոքա ազատուել օտարազգի անհաւատներ իշխանութեան տակից, թէ ո՞ր աստիճան ձգտումն ունէին նոքա դէպի հիւսիսային հզօր պետութիւնը եւ թէ ո՞րչափ բնական եւ օրինաւոր էր ուրեմն Ռուսաց հետամտութիւնը դէպի Անգլիոյկապի քրիստոնեայ երկիրները։

Տարիներ անցան, բայց դեռ չէր հասել անհաւատների ձեռքից Հայ ազգի, եւ նորա սրբութիւնների ազատութեան օրը, դեռ չէր զարկել հալածանքներից լուս հաւատի փրկութեան ժամը։

Բայց եւ այնպէս բուն Հայաստանումը ազատութիւն ձեռք բերելու գաղափարը մեռած չէր այն էլ՝ Ռուսաց օգնութեան շնորհիւ։

Մի ժամանակ Հայոց սուրբ հայրերից մէկը նախադուշակել էր թէ Հայաստանը ազատուելու է Հիւսիսային ազգի ձեռքով, Հայերը հոգեւոր ամենայն զօրութիւնով հաւատում էին այս աւանդութեանը նոցա սրտի խորքում այնպէս արմատ էր ձգել այդ

խօսքը՝ որ հայրը մեռնելու ժամանակ կտակում էր իւր զուակներին զանգակահարութիւնով տօնել այն օրը, երբ կը ծագի Հայաստանի ազատութեան արշալոյսը, որպէս զի ինքն էլ գերեզմանի մէջ՝ այս անցաւոր կեանքի սահմանից դուրս՝ լսելով այս աւետիքը, խնդայ հայրենաց փրկութեան համար։ Այս բերկրալից դէպքին Հայերը առանձին իմն եռանդով եւ յուսով էին սպասում։

Եւ անա 1827 թուի Պարսկական պատերազմն ըսկսած ժամանակ Պարսից աշխարհի Հայերը գրկաբաց ուրախութեամբ դիմաւորում էին Ռուսներին, ինչպէս իւրեանց ազատարարներին։

Այդ ժամանակուան աղղային ձգտումները թարգմանելու եւ զեկավարը հանդիսանում է Ներսէս Արքեպիսկոպոսը, մի վսեմ եռանդով լցուած անձնաւորութիւն, որ կարծես իւր ամբողջ կեանքովը նախապատրաստուած էր ուղղակի այդ հերոսական քաջագործութեանց համար։

Ներսէս Աշտարակ գիւղի մի քահանայի որդի էր։ Ի մանկութենէ նա իրեն նուիրել էր միայնակ կեցութեան։ Ամենայն ուրեք անբաժան գտնուելով իւր հովանաւոր Դանիէլ Արքեպիսկոպոսից, նա ձեռք բերեց այն բազմափորձութիւնը, այն մարդաճանաչութիւնը, կեանքի հանգամանքների մէջ այն հմտութիւնը, որոնք վերջումն այնպէս պէտք եղան իրեն։

(Շարունակելի)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ
ՅՐԱՆՍԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՔ

Սասնայ վերջին կոտորածներուն առթիւ Ֆրանսայի Խորհրդարանին մէջ Մ. Բուհսանսէի հարցապնդումը և արտաքին գործոց նախարար Մ. Տէրբասէի պատասխանը մեր յաջորդ թուումով պիտի հրատարակենք ընդարձակօրէն :

Թ Ի Ի Ր Ք Ի Ա

Ե Ր Մ Է Ն Ի Ս Տ Ա Ն

Սթանպոլ 28 մայիս— Տիւն Ինկիլիթերա, Ֆրանսա վէ Բուսիա էլիլիէրի Պապը Ալիէ միւրաճաւթէ Պիթիւս վիլայէթինտէ Ըրմէնիլէրին հարէքէթինի թէսքին իթմէք իչիւն հէր նէվ ֆէվզէլատէ թէտպիլիէր իսթիմալինի մէնն էլէմէք խուսուսընտա իգնա իտիծի նասահաթլար վէրտիլէր :

Լազըմ կէլէնիլէրէ թէքրար իգթիլգա իտէն մուէսսիւր էմիրլէրի վէրէճէկիլի Պապը Ալի վատ իթտի :

(Խրառունք) — Համիտիէ հիւքիւմէթի գուրու նասահաթլարլէ պիլտիկինտէն շաշմազ օլտըլընա վէ անըն վէրէճէկիլի եէնի էմիրլէր էվէլէքիլէրին թըպգըսըլ եանի գուրու մուգաթէլէ օլտաւալընա էլան տէվլէթէր քանաւթ հասըլ իթմէմիլլէր կէօրինիյօր : Եէնիտէն 5—6000 էրմէնի գըրըլտըլգտան սօնրա՝ տէվլէթէրին շու Խօլտա տալլանըլլարը թիւրք հիւքիւմէթինէ եէնի պիւր գըրըլըն տահա թէրթիպ իթտիլմէկէ ճէսարէթ վէրմէք մանասընտա տըր :

Սթանպոլ 28 մայիս — Մուշտան 10 կիւն էվէլ թարիխի իլէ վէրիլէն մալիւմաթլարա նազարէն Մուշ սանճալընտա ասքէրլէր վէ Գիւրտլէր էլան մէգալիմ ու թազեիլգալթա տէվլամ իթմէքտէ իմիլլէր : կէօրինտիկինէ կէօրէ հիւքիւմաթը մահալլիյէնին Գիւրտլէր իւզէրինտէ հիչ պիւր թէէսիլի գալմամը տըր վէ պուշար էրմէնի չէթալարըն հարէքեաթը սէպէպի իլէ յայէթ գուտուրմուշ տըրլար : Ահվալը հազըրէնին բէք ֆէնա օլտըլընա շիւբհէ Խօլ տըր : ֆաղաթ էրմէնիլէր վէ էրմէնի բէրվէրան մախսուս մազարաթը մուպալազալը կէօթէրիյօրլար :

— Սթանպոլ 30 մայիս — Պապը Ալիին գապուլ իթտիկի պիւր թէլէկրաֆ էրղըմօ վիւսթէթինտէ Խնուս գաղասընտա 7 քիչիտէն իպարէթ պիւր էրմէնի չէթասընըն հահվ օլտըլընը պիլտիլիյօր :

Սթանպոլ 30 մայիս — Տիւն ազաւմ Եըլտըլտա ամիրալ Կուր-

տօնա (ֆրանսըլ) իքրամէն զիյաֆէթ քէշիտէ օլընտը : Ֆրանսա էլիլիսի, գօնթըր-ամիրալ Անթօան, պիւթիւն վիւքէլա, սէֆարէթհանէնին մէմուրլարը, սէրայ րէճալը վէ պազը ֆրանսըլ մէթէպէրանը տալէթի իտիլէր : Թաւախտան էվէլ վէ սօնրա Սուլթան զայէթ մէսրուր ըտը : Եէմէքտէն սօնրա Կուրտօն վէ Անթօան ամիրալար Սուլթ. նիլէ վէտալաշտըլար : Ամիրալար Խարըն կիտէճէքլէր : Ֆրանսըլ տօնանմարընը 80 զապիթլէրինէ Սուլթան նիշանլար իհտա իթտի :

— Ալիւրէն չըմէնտըքէր իւզէրինտէ վուգու պուլան ճինայէթլէր սէպէպի իլէ, պուշտան սօնրա հէր պիւր գաթարտա օն ասքէր պուլընաճազ տըր : Հէր պիւր սթաթիօնտան չըգան գաթար միւմքինի մէրթէպէ թէֆիլիշ օլընաճազ տըր : քէզա չըմէնտըքէրլէր իւզէրինտէ ճինայէթլէրին վուգուինի մէնն իչիւն սայիւր մուէսսիլ թէտպիլիլէր էլէ ալընաճազ տըր :

— Յունիս 14 տէն իթիպարէն իճրայա գօնուրմազ իւզրէ թէէսիս օլընան եէնի բուլ նիլգաճաւմէսիլի Պապը Ալի էլիլիլէրէ թէպիլիլ իթտի : էլիլիլէրտէն բրօթէսթ պէքլէնիլիյօր :

— Մաքէթոնիս Պուլկար միւհէթաճէյնի իչիւն Պանը Սթօնանըն 200000 շրչ վէրէճէկի մուգարէր տիւր :

— Արմիսթօնիկ նամ ինկիլիլ վաւօր ֆապրիպասընա եէնի պիւր գրուալէօր սըբտիլ վէրիլէճէկի Սթանպոլ կապէթալարը Խաղըյօր :

Մ Ո Ի Հ Ա Ր Է Պ Է

Վիէննատան «Տընէվնիկ» պիլտիլիլտիկի իւզրէ, Ա. Բայթէրըն Լիաս—Եանկտան վէ Ֆէնկէօանկ—Չունկտան ալտըլը մալիւմաթա պիւնտէն : մայիս 25—26 տա Բօրթ Արթուր իւզէրինէ գարատան վէ տէնիլգտէն չէտիտ պիւր հիւճուս վուգու պուլուշ : ճարօնըլլար կէրի սիւրիւլմիւշ : Բօրթ Արթուրը ալաճազ օլան ճարօն իւչիւնճի օրտուսը մահվ օլընմըլ : Պիւթիւն Գլանթանիկ նէմճէգիլիլտէնտէ ճարօնըլլար զայէթ թէհիլիլիլ հալտէ իմիլլէր : Բուս տօնանմարը տախի տէնիլգալկալարընտ իլթիւրաք իտէրէք 4 աւտէտ պէօյիւր ճարօն վաւօրլարը պաթըրմըլ : Իչ պու հալաւտիս էլան թաստիլգէ միւթաճ տըր :

Իթթիւրպուրիկ 30 մայիս — Ժէնէրալ Գուրօթաթիլին Չարա վէրաիկի թէլէկրաֆտան անլաշըլտըլը իւզրէ, 400, 000 քիչի թօրլամաւորգճա Գուրօթաթիլին հիչ պիւր էհէմիլլէթիլի հարէքէթտէ պուլուշմալաճազ տըր :

Շիմտիլիք Բուսլար մէվգըլարընը մուհաֆաղա իթմէքտէն մաատա հիչ պիւր ամէլիւթտա պուլուշմալաճազլար :

Լօնտօն 30 մայիս — Չինիլ թիւճարլար վէ իչճիլէր 50 գալըլարլէ Բօրթ Արթուրտան մայիս 26 տա չըգալա Չիֆույի եէթիլիլիլլէր : Պուշտըլըն պէյանընա պիւնտէն, 4 կիւնտէն պէրու Բօրթ Արթուրտան 10 միլ իրադտա մուհարէպէ վուգու պուլուր ըմըլ : պիւթիւն Բուս ասքէրլէրի գալէտէն չըգարադ պիւրինճի իսթիլիլքեաւա կիթմիլլէր : Իլիմանտա 3 պէօյիւք վէ պիւր գալ ուֆադ վաւօրլար մէվճուտ ըմըլ : Գալէլէր ալ չօգարաւորտէ օլմուշլար :

Վիէննա 30 մայիս — Բէթէրու պուրկտան պիլտիլիլտիկի իւզրէ էվէլէքի կիւն Բօրթ Արթուրա Խաղըն տէնիլգտէ պիւր պէօյիւք միւսաւտէմէ վուգու պուլուշ : ճարօնըլլար 4 պէօյիւք վաւօր զայալ իտէրէք կէրի սիւրիւլմիւշլէր : Բուսլարտան տախի 2 պէօյիւք վաւօր զարգ օլմուշ :

ՍՕՆ ԹԵԼԵԿՐԱՖԻԱՐ

Սթանպոլ 31 մայիս

Բուս Գարա տէնիլգ տօնանմասընը Սթանպոլ պօղալընտան կէլէսի իչիւն Բուսիատան Պապը Ալիլէթէքլիլի օլընտըլընա տայիւր չըգմըլ օլան շայէթ հէր իքի թարաֆտան գաթիլէն թէքիլիլ օլընըյօր :

Իմբէրալթօր Ֆրանց Խօզէֆէ իհտա օլընան խանկուսը Այուսման մուրատա նիշանը հաղըրլանմըլ օլուպ, անը կէթիւրմէք իչիւն պիւր հէյէթի մախսուսէ ինթիսապ օլընըյօր :

Մաքէթոնիս Ժանտարմասընտան տօլալը Թայմիլըն նէչը իթտիկի իթիւրաթաթ Եանիլը իսպարաթտան նէչաթ իթտիկի տիւլալը հաղըրլէյէ շաշմա օլան զաթլարըն զաննիլաթընտան տըր :

Սուլթանըն էվէլլիլի կիպի իչէ պաղմատըլընըն շայէթալը էսասթը տըր : զիւրա թիւրքիանըն մէնթաթընա տայիւր օլան իչլէրէ պաղմազտա տըր :

Թիւրք մէնպանլարընա պիւնտէն, մէնէրալ Յօնիլ վէ բօլքուլնիք Եանիլը 20 չէր քիչիլիլք իքի չէթա իլէ Մաքէթոնիսյա կէլէքէք էֆքիւրընտա ըմըլլար :

Բէթէրպուրիկ 1 Յունիս

Չարաքօ Սէլտա վազը Չարըն սէրայընա գարըլը պիւր ճինայէթ վուգու պուլուրընա տայիւր էճնէպի կապէթալարըն Խաղըլըլարընը Բուս թէլէկրաֆ ամանը թէքիլիլ իտիյօր :

Մայիս 27 թարիխի պիւր իւքաղ պիւր գալ վիլայէթլէրինը րէտիֆ զապիթլէրինի վէ չաւիւշարընը սանճազ ալթընա տալէթ իթմիլ տիւր :

Թօքիօ 1 Յունիս

Գարթինիլի թօքա թալթուլ մասընըն սէմէրէսի օլարադ Բուսլարըն Ինքուի պօշաթմըլ օլտըլըլարը ամիրալ Թօկօ պիլտիլիլտիլ տիւր :

Բ Ո Ի Ս Ի Ա

Պէրլին 30 մայիս — Բուսիատա գանունը Էսասի իւզրէ (սահմանադրական) պիւր խտարէ թէէսիլ իթմէք մազաւտի իլէ Չարըն թէէքէլ իթտիկի գօմիսիօն բրօկըրալը հաղըրլամըլ օլուպ, թէմիլիլէ չէքմէքտէ օլտըլը Բէթէրպուրկտան պիլտիլիլիլթօր Բուս թապաասընըն հուղուգըլ շախիյէսիլինի կէնիլլէտէճէք օլան եէնի թէրթիլպաթը մուհարէպէ խիթամ պուլմասընտա Չար նէչը ու իլան իտէճէք վէ անընթընտ տէվլէթինին թէվարիլի սիյասիյէսիլտէ եէնի պիւր թարիլի ալմըլ օլաճազ տըր :

(Խրառունք) Մուհարէպէ թէլաշընտա տախիլի իսթիլալա մահէլ վէրմէմէք իչիւն պուլաւար սըրֆ Խալան զանն իտէրիլ :

Ո Ր Դ Ի Ա

Միւթէվէֆա գրալիցա Տրակաւըն հէմիլիլէրինիլիլթէճաւը իլէ գրալ Ալէքսանտըրը, Տրակաւըն վէ պիւրատէրի Լանէվիլին զիքիլ իչիւն Հոգեհանգիստ ալը իճրա օլընմըլ իսէտէ՝ քիլիլտէ գատընլարտան մաատա քիմսէ պուլընմամըլ օլտըլը Պէրլատտան պիլտիլիլիլթօր :

Քէզա գրալիցա ն թալիլինին թէքլիլիլ իլէ իճրա օլընան Պատարադտա Խալընըլ անըն ալթօթաթը հաղըր պուլընմըլ տըր :

ՄԱԽՈՒ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԱՍՏՈՒՆ

Քաղաքէս միլիլի սթիպուաճ ըլլալով «Չար Պօրիս» պոդոտային վրալ աղջկանը վարժարանին կից գանուոլ լուսանկարչատունս որդաճ եմ ծախիլ գործիք երով կամ առանց գործիքի : Բուս չէնքին տարածութիւնէ 6 մէթը լայնութիւն և 11 երկաթնութիւն, Բուր կազմած էր նոր ու հաստատուն են և կառուցուած քաղաքիս էն քանուկ պոդոտային վրայ : Գետիլը աղբիլն ըլլալով, հինգ տարուան համար վարձած եմ, վիցամանայ վճարըով :

Առթէն օգտուիլ ուզողը պէտք է զիմէ ուղղակի ինձ :

Կ. Ճըրնիկեան

Одговорникъ А. Курбетянъ
печатица "Възможность" — Варна.